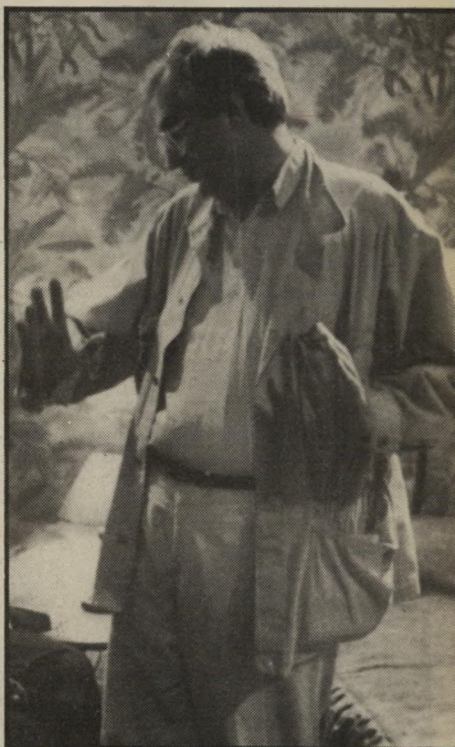

יצירות מופת

דקה לחצות

מחווה צרפתית לג'אז בוש

ניו יורק, 1959. ה"ביבאפ", סיגנון נגינה שהיה עד עתה מלך-מלכי הג'אז האופנתי. גוסס. דייל טרנר (שם בריו), אשף סקסופון ואחד מכוהני הגדולים של הז'אנר הרוועץ, מפרפר גם הוא. הוא מיוחד ושבע מלחמת-ימים. וצולל לים האלכוהול. לפני 15 שנים זרח כוכבו כי

בימאי ברטראן טאברנייה קלינט איסטוד קינא

פאריס, בבלורנוט מועדון-הג'אז שהיה מיקדש הנגנים האירופיים שגילו את גאונותם של אלוהיהם האמריקאיים.

צעיר בן 13. פראנסיס בריה (אף הוא שם בריו) לא מש מכנף-מעילו של דייל. המוסיקה של דייל עזרה לו לגדול ולהתגבר על כל חוליייהחיים, כולל המילחמה באלג'יריה. היום הוא בן 28. מצפה לאילילו שיוזור. הוא עומד בגשם. מציץ בחלון של מועדון הבלו נוט ואין הפרוטה בכיסו לתשלום דמי-כניסה. דייל מגלה את מעריצו הוותיק. השניים נאחזים זה בזה. פראנסיס נלחם

בכריות, דייל נלחם באלכוהול. שניהם נלחמים בשקיעה ובכוח הידירות המופלאה גם מצליחים. דייל חוזר לניו יורק, לסידרה מזהירה של קונצרטים. ויכול לפגוש שוב את בתו, שאיכר את הקשר איתה לפני שניסרכות. פראנסיס מחכה לירידו שיחזור לפאריס, אך לשווא. לימים הוא מגלה כי ירדו מת. מעבר לים, בורד ועגום. רק המוסיקה שלו לא הוכנעה לי עולם.

נדיר ומופלא. זהו, בערך תקציר, פשטני למדי, של סרט נדיר ומופלא בשם דקה לחצות (בשמו המקורי באנגלית "ראונד מדנייט"), שיוצג בקרוב בישראל. נדיר — משום שרוב הסרטים העוסקים בתהליך יצירה נדונו לכישלון, ואותם שניסו להמחיש את תהליך היצירה של ג'אז עשו זאת בצורה שיטחית ביותר (כולל סיפורו של ג'אן מילר ופאריס בלוז). מופלא — משום שסירטו זה של ברטראן טאברנייה (יום ראשון בכפר) מצליח לא רק להעביר את חוויית העבודה של מוסיקאים גדולים על יצירתם, כי אם להצדיע לתקופה שהצמיחה אמני-מפתח במוסיקה. כי פסנתרן באר פואל והסקסופוניסט לסטר יאנג, כשרמותו של דייל טרנר היא למעשה השילוב הקולנועי של שני גאוני ג'אז אלה.

הסיפור האמיתי בצילה:

סתימת פיות

הסיפור האמיתי. הסרט הארגנטיני נושא האוסקר, הוא סיפור שממשלת צ'ילה מנסה להצניע ככל האפשר, ראשית דבר, נעצר די סרט למשך שלושה חודשים, עד שהמפיץ שלו בצ'ילה העז להציג, וזאת אחרי התנגדות מפורשת של הצנזורה הממשלתית לכמה קטי עים ורמו ענה ביותר ממישרד-ההסברה, שי עדיף להציג אותו. "בשקט", כלומר עם מעט עיתונות ככל האפשר.

אבל המפיץ, סירטי וילהרצ'ה, החליט להציג את הסרט למרות זאת, בשלושה כתי- קולנוע השייכים לרשת קונאט. כשקיבל קריאה טלפונית ממישרד ממשלתי מסויים שדרש ממנו לבטל מודעת פירסום גדולה שהזמין לאחר מעיתונאי-הבוקר. הסרט אכן הוצג, גרף כמה מחיאות-כפיים ועבר בשקט יחסי. לעומת זאת, שתי מבקרות של עיתונים ידועים נדרשו להחליף את הביקורת, שעמדו לפרסם, בחוות-דעת על סרטים אחרים. אין צורך לפרט מדוע. הסיפור האמיתי מספר על מורה, המגלה "לפתע" כי היתה עיוורת לי

בכפר כסרט המוסיקאלי ביותר שראה בימיו. והרי לא היה זה למעשה סרט מוסיקאלי ואף לא סרט על מוסיקה.

לעומת זאת, סירטו דקה לחצות הוא לא רק סרט מוסיקאלי על מוסיקאים, כי אם משתתפים בו כוחות אדירים כמו הרבי הנקוק, ויין שורטה, ביילי היגנס, פייר מישלו ועוד אחרים, וכמובן, דקטר גורדון. סקסופוניסט גבה קומה, שחום עור, בן 62, שזהו לו סירטו הראשון בחייו והפעם הראשונה שבה ראה כיצד קהל שאינו שוחר מוסיקה מובהק קם על רגליו ומריע לו במשך 20 דקות רצופות.

"גורדון בכה", מספר בגאווה טאברנייה. נרגש לא מעט גם הוא. "יודעים מה אמר לי באחד מריגעיה-המשבר שלו בעת ההסרטה? אני הייב להעלות כאן את זיכרם של כל האנשים שמתו למען המוסיקה הזאת. לעולם לא תחזור הזמנות שכזאת. אני הייב ואת ללסטר יאנג, לכאר פאואל ולצ'רלי בירד".

חקר רגשות. מזור שדווקא צרפתי הוא שעשה את המחווה הקולנועית הגדולה ביותר מאז ומעולם לג'אז בכלל ולג'אז הכושי בפרט. "מה לעשות, צריך להפנות את השאלה הזאת לאמריקאים. לדעת, הבימאי היחידי ביניהם שי באמת מבין ג'אז זה קלינט איסטוד. הוא אכן צילצל לי ואמר: "אני מקנא בך על סירטו". סיפר טאברנייה.

היום, אחרי ביקורות נלהבות בכל מקום שבו מוצג הסרט, יכול טאברנייה להביט אחרון בועם, אך גם בסופוק. כחמש שנים הוא הרה את הסרט

גורדון כדייל טרנר ב"דקה לחצות" כוכב בגיל 62

בפסטיבל וונציה, למחרת פרמיירה מרגשת, ישב הבימאי, ברטראן טאברנייה, לשעבר עי- תונאי ומבקר-קולנוע שחצה את הקווים ועשה כמה סרטים למפת. ונזכר שדווקא הרברט פוין קאראיאן, המנצח, הגדיר את סירטו יום ראשון

שחקנית נורמה אלנדרו הצנזור ביקש להצניע

חלוטין ביחס לזועות הרדודות בארגנטינה, מולדתה. במשך תקופה ארוכה, וכי התינוקת שאימצה לא באה מראשי-כרוב כי אם מאחד הקורבנות שנעלמו. סיפור שכזה אינו מה שה ממשלה מעוניינת למכור לעם היושב בצ'ילה.

הזה, "כולם דחו אותו. אף אחד לא רצה לממן סיפור על מוסיקאי כושי המנגן ג'אז בפאריס של שנות החמישים. רק אחד האמין בו, המפיק ארווין וינקלר, ואותם מתי מעט בוורנר שהסכימו לתמוך בו במימון "מוגבל" בלבד, של 3 מיליון דולר.

בהתחשב בעובדה שבמחיר זה צריך היה לכי- סות את הפקת המוסיקה והשתתפות של שחקנים כה רבים, היה זה תקציב מוגבל מאוד. מה עוד שהתנאי לאישורו היה הפקרת חצי משכורתו של הבימאי כערבון לכך שלא יעבור על התקציב. טאברנייה התעקש, והרביק בהתלהבות את התסריטאי דיוויד רפיל, (שהיה שותף סמוי בי כתיבת התסריט של בחזרה מאפריקה).

עם פיקוח צמוד של וינקלר קנה וורנר את הסרט להפצה בעולם. כשראו את הסרט כל אותם מפיצים עתידים, הופתעו מאוד. שמחו מאוד והגישו לי רשימה ארוכה של חיתוכים שעליי לעשות: לקצץ 75 אחוז מן הסרט ולפחות חצי מן המוסיקה. צילצלתי בכהלה לארווין ושאלתי: מה עושים? אל תגע בסרטי. אמר לי, אל תשים לב אליהם. בשביל זה משלמים להם".

היום כבר ברור שאסור היה לו לקצץ אף דקה מ131 הדקות של הסרט. קשה לתאר וקשה לזכור סרט המביע מחווה למוסיקה בעצם די עובדה שהוא אכן בנוי כיצירה מוסיקאלית. ואם עדיין ניצב סימך-שאלה לפני מישהו באשר לערכו של הקולנוע אמריקאי. הפול היום לקהל הצעיר ביותר. עם אפקטים מיוחדים ותחבולות צילום, בא ברטראן טאברנייה הצרפתי ומטפל במוסיקה האמריקאית לא בצורה של מכירת רגשות, כסרטים אמריקאים של היום, כי אם בצורה של חקר רגשות — וזה הרי כל ההבדל.

תהליך

חובה לראות:

תל-אביב: אוונטי פופולו. הנבל הבורמוזי. חנה ואחיותיה. ירושלים: שיגעון של לילה. אוונטי פוכלו. חנה ואחיותיה. עוברת אורח. חיפה: אוונטי פופולו. הנבל הבורמוזי.

תל-אביב:

*** חיזו זרעם (תל-אביב, ארצות-הברית) — קלינט איסטוד וג'ף ברידג'ס בסרטו הראשון של מייקל צ'מינו (צנייד הצבאים) בסרט מרתק עם נופים עוצרי-נשימה, שהוצג לראשונה בסנימרמה ב-1974, ושכדאי מאוד לראות שוב.

*** אוונטי פופולו (גורדון בתל-אביב. מוצג גם בהבירה" בירושלים וב-עצ- מון 2' בחיפה) — סירטו הלא מושלם של רפי בוקאי, שיש בו כל מה שמתבקש מסרט ישראלי שנבחר לייצג את ישראל לאוסקר: סיפור אנושי, מקוריות, הומור, ראייה קולנועית של בעיית הקיום באורונו.

*** סיפור טוקיו (סינמטק תל-אביב, יפאן) — אחד מספורי-המופת של הבימאי קנזי מיוזוגושי על יסיס, רגשות ואהבה בין הורים לילדיהם.

*** בעיקבות הכרך (לב 4 ארצות-הברית) — אלן רודולף בסרט מסוגנו, שעיקרו אוירה ושפה קולנועית מרתקת. עם קית קארדין וז'ניבייב ביולר בהופעות כוכבות.

סיפורים לא

מהחיים

סיפורים מן החיים (מוסיקאון. תל-אביב, ארצות-הברית) — שם הסרט עשוי להטעות במידה מסויימת, שכן דיוויד בירן עצמו, סולן להקת הראשים המדברים ומי שכתב וביים סרט זה, מודה שאף אחד מן הסיפורים אינו לקוח ממש מן החיים. נכון שכל אפיזודה התפתחה מתוך רעיון שצץ בעיקבות כתבות עיתונאיות, אבל כפי שהוא עצמו מודה, מעולם לא טרח לבדוק באיזו מידה שיקפו הכתבות את המציאות, ואף לא ראה עצמו מחוייב להישאר צמוד לעובדות שקרא בעיתונים.

מה שמתקבל, למרות זאת, על בד הקולנוע, הוא משהו דמוי סיפורים מן החיים, אוסף של אפיזודות הקשורות יחד בחוט דק מאוד ובדבריו של מקשר, בירן עצמו. המעמיד פנים שהוא מבקר בעיירה קטנה בטכסאס, שעה שהיא מתכוננת לחנוג יובל 150 שנה להצטרפות המדינה לארצות-הברית. כל זה אינו אלא תירוץ כדי לעבור על פני סידרה של דמויות ומצבים. חלקם ציוריים יותר חלקם פחות. מעין תמונת-מצב של הרוח האמריקאית וזרויותיה, במחצית השניה של שנות השמונים. בתוך הנוף השטוח של טכסאס דוחס בירן טיפוסים שונים, כמו הגבר המפרסם עצמו בטלוויזיה כבעל המחפש אשה אהבת, או האשה המבלה כל חייה במיטה, מאז שזכתה בירושה הפוטרט אותה מהכל צורך לעבוד למחייתה, או מישפת מכובדי העיירה, שהבעל בה אינו מדבר עם רעייתו אלא באמצעות ילדיו, ולהיפך, או המיתומאנית אשר חיה את חיי-הזולת עד כדי כך שאין לה כלל חיים משלה. כמה מן המעמדים בסרט הם מבריקים באמת. למשל אותו ביצוע נוסח

ג'ו הארווי אלן: נעים חביב ומבדר

תיזמורת בצורת של להיט. בתוך דיסקוטק, כאשר כל אחד מן המבצעים מביא משהו מאישיותו לשיר. למרות שאין הוא משנה את המילים או את המוסיקה. יש גם קטעים אחרים, שדומים יותר ומתחכמים ביומרות, כמו הטפה דתית על מוימות אנלות להשתלטות על האומה. בסך הכל זהו סרט נעים, חביב ומבדר ברב הזמן, הן בשל המוסיקה של הראשים המדברים, הן בשל ריבוי הסאטירות על פירסומת טלוויזיונית ווידיאו-קליפס, או בהצגת מרכז-קניות והתרבות שנוצרת בו, בראי עקום, או מיוזוג-גלויות נוסח אמריקה.